

Národno blago.

Pregovori in reki iz Notranjskega.

Nabral Potépan Škrljov.

- Svete Ane doto bi pojel (je potraten).
- Mu je prosto, ko stari babi ples.
Ta ne bo bos umrl (bo kje ubit).
- Materi bi z naročja otroka vkral.
- Nič junaka skvari.
- Ta, ki molči, devetim odgovarja.
- Vzel bi, če tudi bi kača na njem sedela.
Nikdar ni tolika noč, da dan ne pride (vsako slabo delo pride na dan).
- Človek se s človekom snide, gora s goro nikdar.
- Botri se, kjer najdalje moreš, ženi se pa, kjer najbliže moreš (prvo, da se lože ogneš prepira, drugo pa, da natanko ženo spoznaš).
- Bil sem že v situ in rešetu.
- Če hiša zgori, dota skoz okno izletí.
- Je treba iti k maši, kjer zvoní.
- Kdor je dolžan, je na zdravem bolan.
On je bogat, ona pa hitra; kedar pa skup prideta, on nič nima, ona je pa lena. (Kedar se ženi in moží.)
Še cesarji je beraška palica zapisana.
- Prej pobera, ko strelja.
Ima sreče, ko pes v cerkvi.

Potopisne črtice.

Izlet na Učko (Monte maggiore).

Dné 25. aprila zvečer ob 6. uri so se odpeljali z brzovlakom štirje prijatelji gorá v Reko. Razloček vo ziti se s kanalčkom (železničarji brzovlak tako imenujejo) ali pa z navadnim vlakom na Reko, je pač kakor noč in dan. Posebno počasi vozi do prve štacije „Küllenberĝ“ (Kilovče), ker gré jako navzdol, potem gre malo hitreje do štacije „Trnovo“, od „Kilovč“ do tukaj in še malo naprej, je kraj lep in rodoviten, ali naprej (Sapiane, Jordani do Matuglie) sam bori kras; prevozili smo 5 tunelov, za katere se je veliko veliko smodnika porabilo in lopata imela dosti opravila.

Četrť na polnoči stopili smo z voza v Matuliji, prašaje poštarkega služabnika po stanovanji onega trgovca, do katerega smo imeli priporočno pismo. Izgovarja se, da je daleč, in kazaje nam neko pot nam reče, naj gremo zmirom „dritto“.

Res gremo „dritto“, al kmalo bile so tri ceste. Katera je prava? Zagledamo kučo na strani, v prvem nadstropji luč, trkali smo in trkali, ali odprlo se ni, tedaj še „dritto“ naprej! Nek financar hití za nami, gotovo smo se mu sumljivi zdeli; vprašamo ga, ali je ta cesta prava na Učko? „Bo že, ker pelje v Istrijo“, pravi, več pa nam ni vedel povedati, češ, da je sam še neznan tukaj. Potem zažvižga na piščalko, in ko se vsi na-nj ozremo, nam pové, da smo na „konfini“ in da so njegovi pajdaši skriti v grmovji; ali so bili ali ne, tega nismo zvedeli. Pokazal se nobeden ni. Pridemo do lokande (krčme) in trkali smo. Po dolgem nadlegovanji se okno odpré, žensk glas pravi: „tu ni nič“, pa še nekaj nerazumljivega žlobodra. Med tem časom, ko smo pred lokando stali, gré pevajoča druhal Čičev memo. Ko smo hoteli naprej oditi, se oglasi tisti ženski glas rekoč: „Gospodi, idite nazaj, bomo že dali vina; al mi imamo vino samo za dan. „To je nam vse eno, ali ga imate za dan ali za noč, samo da ga dobimo.“

Hišni gospodar Rafael Kundiči Mihotiči prinese bokal Hrvaškega vina in pa kruha na mizo. Na prvo

ga vprašamo: „kaj pomeni vino za dan?“ Odgovori nam: „pri nas točimo samo podnevi, ponoči je nevarno, pridejo radi grdi ljudje v kučo, pijejo in nič ne plačajo, al pa še kaj seboj vzamejo.“

Ob eni uri smo odrinili naprej; na levi strani na lepem in visokem hribčeku Leprinacu stoji cerkviča sv. Marka, sem nosijo večidel Primorski svilorejci črvičkovo seme v dar, da bi jim Bog sviloprejke zdrave ohranil. Cesta ob hribu je lepo izpeljana zmirom vkreber. Do vrha je hodá tri ure; zmirom je lep razgled na morje in velikansko osvetljeno reko in luči primorskih svetilnikov. Slavčekov neštevilni broj nas je kratkočasil vso pot.

Ob pol petih smo prišli do vasi Vélike Učke, ki šteje 18 hiš. Prva kuča je lokanda, na voglu njenem je pošev nabita bukova veja poldrugi seženj dolga. Približa se Čič sosed s prazno pipo v ustih ter prosi duhana (tobaka), gosp. prof. Tušek mu dá smodko. V trenutku spusti lulo za srajco. Poprašamo ga, ali ima oštir vina. „O, ima vina čuda!“ „Pa kruha?“ „Isto tako! Čuda!“ Oštir nam prinese na prosto bokal hrvata; mi razložimo tudi svojo slanino in kruh ter zajutrkovamo. Čič tako požrešno gleda na vsak požirek, da tudi njemu kaj damo.

Oštir Baričevič napravi se za voditelja in nosilca tega, kar bomo še seboj vzeli. Med tem nam pravi stari sosed marsikaj, na priliko, da imajo mnogo šume, mnogo njiv, mnogo ovác (jaz sam imam 18 komadov) in trideset živih vodá. Al božčeki imajo vsega malo, samo kamenja imajo pa prav zares čuda-čuda, pa s tem malim so zadovoljni. Na vsejani njivici se je paslo mnogo golobov; na vprašanje: „ali nimate pušek?“ odgovori nam: „ha nimamo, naj živijo tudi golobje.“

Ob pol sedmih odrinemo na goro po kolovozni poti; med potoma je nabral prof. Tušek polno torbico rastlinstva samo takega, ki se tudi po naših hribih nahaja. Iz kolovozne poti se gré na stezo in po tej do sedla. Tukaj naprej precej napeto brez stezá dospeli smo ob 8. uri na vrh 4444 čevljev visoke Učke, katero kmetje tudi Monte majór imenujejo. Najviši vrh proti morju na jugu, kjer smo bili, je gol, niži proti severozahodni strani je obraščen z gozdom. (Kon. prih.)

Politične stvari.

Dalmacija in Bosnija.

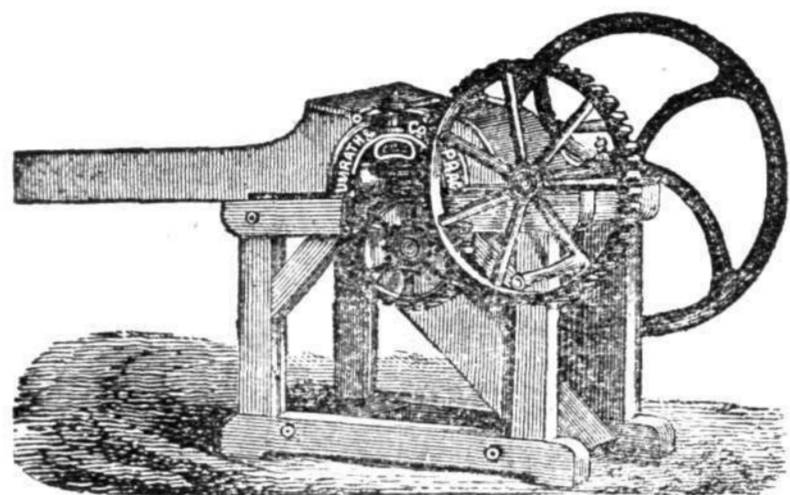
Zadnje „Novice“ so povdarjale že važnost zedinjenja Bosnije z Avstrijo in sicer iz splošno napredovalnega in humanitetnega ozira; povdarjale so tudi, da bi ta pristop Bosnije k Avstrijskemu cesarstvu bil posebno Dalmaciji v prid, katera skoro brez Bosnije živeti ne more. Da pa to še bolj dokažemo, bomo danes vtemeljili svoje zadnje trditve, ob enem pa tudi skušali dokazati, da za Avstrijo pridobitev Bosnije ni tako težka, kakor se misli pri prvem pogledu.

Če Avstrija ume obrniti simpatije, katere imamo mi pri krščanskem in slavjanskem prebivalstvu v Turčiji, sebi na prid, potem so premagane največe težave. Že zdaj pripovedujejo popotniki, da Slovani v Bosniji in Hercegovini Avstrijskega cesarja imenujejo „naš kralj“, ravno tako je Albanec Avstrijanec vedno „dobro došel“, toraj bi tem prebivalcem prememba vladarja ne bila nikakor nenavadna, neprijetna. Toda divje Albanije bi si mi ne želeli, in sicer zarad tega ne, da bi ne prišli po nji v neljube praske s Črnogorci, pač pa naj se prime naša vnanja in notranja politika Bosnije in Hercegovine, in sicer zarad Dalmacije, o kateri smo se namenili danes govoriti.

Samo po sebi je razumljivo, da se te mlatilnice (ali prav za prav mlatilo ali boben in pokrov) med tem, ko mlatijo, dosti manj drgajo, kakor mlatilnice na latvene kijce, in se toraj tudi toliko laže gonijo ali delajo.

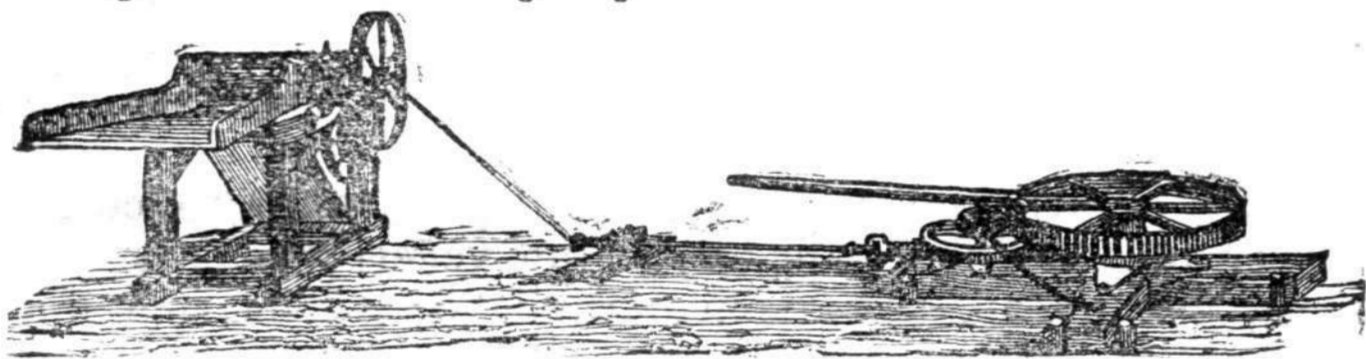
Doslej so se te vrste mlatilnice vedno po tako imenovani ameriški šegi na cveke izdelovale; cveki so bili čvetero- ali šesterovoglati. V najnovejšem času pa je fabrika Umrath & Comp. v Pragi dobila patent na okroglo cveko, ki se memo voglatih odlikuje s tem, da se med mlačenjem ne čuti skoro nikakoršno drgnjenje, da prav čisto mlatijo in tako lahko tekó, da lahko omlatita dva fanta ali možka in celó dve ženski brez posebnega truda po 20 do 25 vaganov ali 40 do 50 mernikov ozimnega žita na dan. Kolesa so tako vredjena, da se boben (mlatilo) po blizo 900krat v minuti krog sebe zavrtí.

Podoba ta kaže tako mlatilnico.

Pridá se jej pa lahko tudi še posebna naprava, v kateri se slama trese in od zrna proč spravlja.

Cena patentirani ročni mlatilnici je z gonilnim velikim kolesom (poganjačem) 144 gold., brez tega kolesa 132 gold. 50 kr. v Ljubljani.

V tej podobi kažemo ročno mlatilnico zvezano z vitalom (vlakom), ki je narejen za moč enega konja in po Umrathu & Comp. posebno praktično sestavljen. Med tem, ko živina gré dvakrat okoli, se mlatilni boben (mlatilo) 8krat zavrtí, v eni minuti toraj blizo 1000krat, in pri tem omlati do 30 vaganov žita na dan.

V zapisniku raznovrstnih strojev za kmetijstvo in obrtnijo, katerega je izdala fabrika Umrath-ova, nahajamo tudi več mlatilnic, ki so ob enem tudi čistilnice ali velnice za žito; o teh bomo že še spregovorili.

Zaloga teh mlatilnic, in tudi vseh drugih strojev za obrtnijo, in kmetijskega orodja je pri gosp. Jož. Debevču v Gradišči na Tržaških ulicah hiš. šte. 57 v Ljubljani.

Ta zaloga se more vsakemu prav živo priporočati, in to tem več, ker se kupcem plačevanje dovoli tudi v obrokih (brištih); na ta način je mogoče vasém, občinam in podobčinam, napraviti si prav po ceni takih mlatilnic in drugih za poljedelstvo in kmetijstvo potrebnih in koristnih strojev (mašin).

Potopisne črtice.

Izlet na Učko (Monte maggiore).

(Konec.)

Najviši vrhunec na jugu, kjer smo bili, je gol, na severozapadni strani niži in obraščen z grmovjem. Za njimi se vrsté gore Planik (4008'), Sija (3918'), Orljak (3486'), Zabnik (3239'); na vzhodni strani je Snežnik (5530'), ki pa je bil še s snegom pokrit.

Daljni hribje razun Snežnika, ki je bil še ves bel, se niso videli zaradi dima v višavi, a tudi po Dalmaciji se zaradi tega ni daleč videlo, al lep razgled je z višave doli ob primorji na vasi in mesta od Lovrane, Opatije, Volavske do Reke in še naprej, na morji otok Črez, Krk, mali Lušin itd.

Za zapadno stran razširja se skalnata Istrija; sém ter tje se vidi kakošno selo, Pulje se pa ne vidi, ker za hribovjem leži. Veči del na holmcih so mesta in vasi, na pr. Pičan, Gradišče, Labin, Matavun, Buzet, Buje itd.

Koj pod goro Učko je vas mala Učka s 27 hišami, tu tkejo znani rujavi čiški „loden“; malo spodaj je Čepiško jezero, od katerega naprej po hribih so večidel posamesno naseljeni Čiribirci, sedaj že po čiško odgojeni, a vendar med seboj še zmirom neki romanski jezik govorijo. V predmorski Istriji prebiva največ Čičev, potem Čiribirci, potem Brkinci, potem Pivčani in zadnji so Miniševci, kakor jih ljudstvo imenuje.

Ob 9. se podamo nazaj in pod hribom nas zapustí voditelj. Solnce je jelo jako pripekati, nebo se oblačiti, grom se zasliši, dež se vlije; kaj nam storiti na cesti, na kateri tri ure hoda nobene hiši ni? Druzega ne, kakor koračiti naprej. Čez uro, ko smo že dosti premočeni, je dež prejenjal in solnce zasijalo; prišli smo o poldne na Veprinac v lokando Antona Hlanuta; zahtevamo bokal dobrega vina. Odgovarja se nam od konca le polaško, da imajo dobro vino, črno in belo, a belo posebno dobro in drago iz samega čistega grozdja. Po takem morajo tam poznati vino iz sadja in morebiti tudi še iz družih mešarij.

Uro časa se tu mudimo, med tem se od zunaj precej posušimo, znotraj pa dobro namočimo. Potem gremo naravnost po slabi skalovni stezi na Opatijo pri morji. Opatija je sicer majhen, a jako prijazen kraj, kamor Rečani popoldne zahajajo, gostilnica šte. 100, v katero smo tudi mi en malo pokukali, je prav dobra, pri morji „vila Scarpa“; sploh pa so skoro sami vrti s trtami, cmokvami, olivami ograjenimi z grmovjem, samega lavorja, kar se do Volavske nahaja.

V Volovsko, lepo majhno mestice, prišli smo ob štirih popoldne in na pošti dobili voz; med tem časom pa smo šli v kavarno na „črnega“, ki veljá 8 krajc., odpeljali se do Preluke, najsevernejši zaliv Kvarnerskega morja, kjer so lani morskega volka vjeli; zdaj so imeli ravno tudi mreže razprežene za lov tonine. Na vsakem koncu mrež je gotovo 20 sežnjev dolga v morje viseča lestva, na vsaki lestvi človek sedeč na straži, in kedar je videti dosti rib, dá znamenje, da se mreže skup zdrgnejo.

Malo naprej odtod se pri cesti bolj pogostoma nahajajo hiše do predmestja Reke, kamor smo se pripeljali proti šestem zvečer in ostali v gostilni „alla stella d'oro.“

Reka je lepo, dolgo, bolj ozko, na hrib naslonjeno mesto ob morji, na koncu proti Dalmaciji se voda Reka, velika kakor Sava, v morje izliva. Pivška in hrvaška železnica ste jej podelili veliko večjo važnost. Napisi vrh štacun, večidel imena slovenska in nemška, so vsi laški. Na ulicah govori prosto ljudstvo hrvaško in slovensko, gospôda laško, uradniki pa tudi nemški krožijo. Nad mestom na skalah stoji frančiškanski samostan Trsat.

Ladij je bilo kakih 50 do 80 v luki, samo 3 večje, druge vse manjše.

Živí se dobro, al bolj drago, kakor v Ljubljani.

Proti večeru šli smo na „molo“, kjer se gospôda sprehaja, najeli čoln in se vozili po morju; na neki barki se je lepo slovensko prepevalo, kar nas je jako

veselilo. Kmalu pa se podamo v gostilno nazaj k večerji in počitku.

Ponedeljek zjutraj se podamo ob pol petih na kolodvor, al kaj vidimo? Nekaj, kar noben človek v tem kraju ne razume, namreč magjarsk napis nad kolodvorom. To je pač žalostno; na Pivki „Küllenberga“ in v Reki magjarsk napis.

Ob petih zjutraj se odpeljemo; kondukterji so prijazni in postrežljivi, in tako se pripeljemo ob osmih in 20 minut v Šentpeter. Tu smo morali čakati dve uri na Tržaški vlak in 26. aprila ob eni popoldne smo zopet v Ljubljani.

France Kadilnik.

Slovansko slovstvo.

* *Letopisa Matice slovenske (slovaške) ročnik XI., svazok I.* je ravnokar prišel na svetlo v Turč. sv. Martinu, ki ga je sestavil Viljam Pavlini-Tóth. Poln je različnega, jako zanimivega blaga. — Poleg letopisa je ta Matica ob enem izdala „Sbornik slovenskyh (slovaških) národnich piesni (sem ter tje z napevi), povestí, porekadiel, hádok, hier, obyčajov a povier.“ Tudi ta zbirka je zanimivo in dokaj vredno narodno blago.

* *Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. U Zagrebu 1873. Knjiga XXV.* Med različno tvarino tega zvezka zanimival nas je posebno članek: „Borba južnih Slovena za državnu neodvisnost u XI. stoljeću od dra. Fr. Račkoga.“

Zabavno berilo.

Moj pès.

Smešnica, spisal J. Aléšovec.

(Dalje.)

Nasledek tega pogovora je bil, da sem sklenil napotiti se proti gradiču in sicer, da bi se ne zdelo prebivalcem, kakor da bi prišel nalašč le tje, s pèsom in puško. Vendar nisem imel namena po poti loviti, in Atila, ki mi je zasledil in iz ležišča spodil tri zajce, me je jel, videč, da ne strelim, prav sumljivo gledati, kakor da bi ne vedel, kaj mi je danes, da ne streljam.

Pridem do gradiča, a s kakim izgovorom bi se podal v poslopje? Da bi zbral nekoliko svoje misli, se vsedem na tik poti ležeč hlod; od tū se je videl gradič in vse, kar je bilo krog njega, toraj tudi vrt. Skrbno se oziram po njem, moje oko se zarije v vsak grm, iskajoče za njim kako žensko krilo, a ne v gradiču ne v okolici je ni videti žive duše; bilo je, ko da bi bilo vse pomrlo, vrata gradiča zaprta. Kaj je to? Je morda že rodovina preselila se nazaj v mesto?

Že se hočem zopet napotiti proti domu nazaj, kar zaslišim otročji vrisk in smeh in žensk glas od tiste strani, od katere sem se jaz približal gradiču. Obrnem se toraj nazaj, da bi kakor po nevedoma srečal veselo družbo. Pèsa, ki je vzdignil glavo po koncu in hotel teči družbi naproti, pridržim pri sebi in grem, kakor navadno lovec. Na ovinku poti zagledam družbo: mater, otroke in — Minko, katera se mi danes še mnogo lepša zdi v ličnem zelenem krilu. Ko me zagleda, postojí in meni se zopet zdi, kakor da bi jo oblila po obrazu rudečica. Otroci, videči pèsa, se bolj združijo krog matere. Jaz potegnem klobuk iz glave in pozdravim, rekoč:

„Ne bojte se, mali, Atila vam ne bo nič storil,“ in ker sem vštric gospodične, pristavim še: „Veseli me, gospodičina, da Vam, kakor se vidi, zadnji strah ni škodoval, sicer bi jaz ne vedel, s čem bi se vam opravičil.“

„O,“ hiti gospá z odgovorom, „je že vse pozabljeno. Ne delajte si težke vesti zaradi tega. Minka ni tako strašljiva in občutljiva. Pa kam ste se bili danes namenili?“

„Na lovu sem, kakor vidite, gospá. Pokazati pa nimam ničesar.“

„Ste bili nesrečni,“ spregovori gospodična; „in zdaj, ko ste srečali ženske, boste še bolj nesrečni.“

„To je vraža! Med ženskami je razloček. Ako bi bil na priliko zjutraj, ko sem šel od doma, srečal vas, gospodičina, prepričan sem, da bi bil imel zdaj težko nesti zajcev.“

„O, tudi to je vraža,“ odgovarja gospodičina živahno, „kako da bi bila ravno jaz izjema med ženskim spolom?“

„Minka ima prav,“ pristavi mati, „danes ne boste nič zadeli, če tudi kaj najdete. Zato vas povabim, da greste z nami v gradič. Vem, da ste trudni in če lačni še ne, gotovo žejni, ker ste že daleč prišli. Na lovu se pa človek speha, posebno če je taka vročina, kakor danes.“

Razumi se po samem sebi, da sem vabilo z veseljem sprejel. V gradiču so se mi ponudile nekatere okrepčevalne stvari, pa kar me je najbolj okrepčalo, je bilo to, da mi jih je prinašala in ponujala Minka sama. Pozneje smo se sprehajali po vrtu, in tu sem imel priliko v pogovoru z Minko opazovati, da je omikana in zvedena tudi gledé gospodinjstva, kar me je tem bolj veselilo, ker bi taka nevesta bila tudi očetu po vsem všeč. Ko se proti večeru poslovim, obljubivši, da bom kmalu zopet prišel, vzamem prepričanje seboj, da tudi Minki nisem več tujec, dasiravno je skušala še skrivati to, kar se je v njenem srcu godilo. So že skrivna znamenja, po katerih se izdá žensko srce, če tudi samo ne vé za-nje.

To prepričanje pa me je čisto prestrojilo. Oče so zvečer tudi to hitro zapazili, in po večerji, ko sva bila sama, me prašali, kako sem opravil. Se vé da sem jim jaz popisal Minko kot kraljico vsega ženstva in pristavil, da imam upanje in da je tudi mati mi bila zeló prijazna. Oče so sicer majali z glavo, rekoč, da zaljubljeno oko vse v prelepi svitlobi vidi, a vendar niso rekli družega nič, kakor:

„Čez noč se marsikaj spremeni. Zdaj pojdi spat, jutro govoriva dalje!“

A drugi dan nisva govorila o tem, ker sem se jaz moral peljati v mesto plačat davke. Vstavim se pri že znanem krčmarju, ki mene in pèsa — kateri je bil šel z menoj — sprejme prav tako, kakor me je bil sprejel prvokrat. Ravno tak zajutrak, kosilo, sploh vse, kakor je bila tū navada. Po kosilu mislim odriniti in grem le še v kavarno pit čašo „črnega“.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Sporočilo Peštanske zavarovalnice*, kateri je glavni zastopnik za Kranjsko gosp. Fr. Drenik, kaže za leto 1873 sledeči promet: Dohodkov v premijah 3 milijone in 157.758 gold. 30 kr., škod se je plačalo za 2 milijona in 168.383 gold. 22 kr., čisti dobiček znaša toraj 75.047 gold. Odškodnine je „Peštanska“ plačala od l. 1865—1873 o ognji 11 milijonov in 308.536 gld. 4 kr., o življenji 226.813 gold. 84 kr., skupaj 11 milijonov in 535.349 gold. 88 kr. Poroštvo je: začetni kapital 15.000 delnic po 200 gold., tedaj 3 milijone gold., in rezervina zaloga znaša 1 milijon in 938.355 gld. 89 kr., skup 4 milijone in 938.335 gold. 89 kr., letna plačila zavarovancev 3 milijone in 157.758 gold. 30 kr., tedaj skupno poroštvo 8 milijonov in 96.094 gold. 19 kr.